

Sermo

martiriū per virtutē p̄stantie. chorus p̄fessorū per virtutē abstinētie. chorus virginū p̄ virtutē castitatis. q̄ p̄cipue celi gaudia meruerūt. Sola autē virgo cū plenitudine oīm istarū virtutū veniēs singulorū virtutē illustrat & irradiat. Ac si vni lumini mille lumina supaddas. hinc Bern. Merito virgo de te plenitudo gratie predicatur. q̄ nō defuit tibi fides patriarcharū spes p̄phetarū. caritas ap̄loz. p̄stantia martirū. sobrietas confessorū. castitas virginū. fecunditas coniugatorū. puritas angeloz. plenitudo deitatis. & ideo fides patriarcharū ex fide marie. spes p̄phetarū ex spe Marie. et sic de singulis clarius elucescit. Sc̄do de n̄ra ad arcā exercitatione est dicendū. De qua sciendū. q̄ antiqui patres tria exercitia ad arcā suā habuerūt. Cū enī d̄m offendēt ad arcā fugerūt. cū deū placauerūt hoc corā arcā fecerūt. et cum bellum inierūt. arcā secū portauerūt. sic & nos faciamus. cū deū offendimus. ad arcā fugiamus. sic enī mandatū est arce nostre. ysai. Absconde fugientes. vagos ne perdas. Si vero penitere volumus & d̄m placare hoc corā nostra arcā faciamus supplicantes. vt nos reconciliet deo. Si vero bella rēpratois sustinem⁹ in nobis. corde & mente arcā nobiscum portemus. hinc Bern. Si insurgunt temporū mor⁹ respice. stellā voca Mariā.

LXVI. De eodem sermo. II

Que est ista que ascendit de deserto delictis affluens inni-
ra super dilectū suū. Lantū. viij. di. Bern.
Qui facit qd̄ n̄o facit mirant̄ homines. ergo cū glorioſa & go in tam sublimi dignitate in m̄dm venerit. per m̄dm transierit. de m̄do assumpta fuerit. q̄ nūq̄ aliqua pura attingebat creatura. ideo angelici spiritus eius prerogatiuas singulares p̄siderātes ex affectu admirationis quesierunt dicentes. Que est ista que ascendit. &c. Fecerūt autem de ea triplicē questionē. eo q̄ ei⁹ mirabiles dignitates vna interrogatione non poterant explicari. quarum prima est. Que est ista que progreditur quasi auroz. Secūda que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi. Tercia que est ista que a-

scendit de deserto delictis affluens. Prima querit de eius ingressu in mundum. secūda querit de eius progressu per mundū. tertia querit de eius egressu de mundo. Prima q̄rit de natiuitate eius mirabilissima sanctificatione. secūda querit de vite eius sanctissima conuersatione. tertia querit de eius felicissima assumptione. Et hec triplex interrogatio patet per tres illas sc̄z prepositiones. pro. per. de. Nam per prepositionē pro notatur progressus in mundum. per prepositionem vero per. notatur transgressus per mundum. sed per prepositionē de. notatur egressus de mundo. Et sciendum q̄ he tres interrogationes celestis spiritū non procedūt ex dubitatione sed potius ex admiratione. Obmissis ergo primis duabus interrogationibus vtpote ad hoc festum minus pertinentibus. de tertia interrogatione que p̄prie ad glorioſe virginis assumptionem pertinet qd̄ dominus dedit prosequamur. In cuius vrbis expositione ne imperitia & p̄p̄ sensus sequar adducenda est. beati Bern. expositio sic dicēs. Celestis curie principes in conſideratione tante nouitatis non sine admiratione clamant. Que est ista que ascendit de deserto &c. vt supra. ac si manifestius dicant. Quanta est hec aut vnde ei ascendenti de deserto tanta affluentia delictiarum. Neq̄ enī inueniuntur pares delitie in nobis quos in ciuitate domini lenificat fluminis impetus. qui vultu glorie portamur in torrente voluptatis inebriamur. Que est ista que de sub sole vbi nihil est nisi labor & dolor & afflictio spiritus ascendit. tantis delictis affluēs & superfluens. Quorum admirationi responderet Bernardus sic di. Qui miratur de terra d̄sta mariā ascendere delictis affluentez. mirentur potius pauperem christum de celestis regni delictis descendente. Longe enim ampliori miraculo dignum videt̄ dei filium paulominus ab angelis minorari. q̄ dei matrem super angelos exaltari. Amplius mirentur dei filium de celestis regni delictis descendisse in paupertatem. q̄ mariam de paupertate ascendisse in celestium diuitiarū voluptatē. Que autem sint delicta cū q̄bo gliosa & go d̄r ascendisse. atq̄ terti.

expones ita di. **Q**uid delicias dixerim. nisi plenitudinē gratie. virtutū abundantiam. prerogatiuā glorie singularis. In quibz beata virgo de triplici genere deliciarū commendatur. scilicet de gratiarum plenitudine. virtutum multitudine. glorie magnitudine. **Q**uod videtur Iero. innuere. cu3 di. virgo beata plena fuit gratie. plena virtutū plena deo. Licet ergo de his tribz generibus deliciarū tāta fuerit abundantia in Maria vt nulla lingua etiā angelica eos valeat explicare. de his tamen aliquid dicemus ne e9 laudem in silentio negligere videam9. et primo de eius gratijs. scdo de eius virtutibus. saltem summis labijs attingamus obmittētes gloriā de qua nihil dignū poterit explicari. Licet ergo Maria plena fuerit omni genere gratiarum commendatur tamen beata & go a quatuor gratijs quas breuiter percurramus. Fuit enī ab omni peccato purissima in continua contemplatione deuotissima. & go & mater incorruptissima & omniū gratiarū plenissima. Primodico fuit ab omni peccato purissima. quia nec originalis nec actualis minus aut mortalis culpe macula resp3a exiit aliquādo. Unde ad laudem eius puritatis dicit **Canti.** Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. s. alicuius pulueris peccatorū. qd nulli vnq3 sanctorū a mōdi origine est donatū. ppter quod in scriptura a tribz rebo mun diffinis ppter eius puritatē commendatur. sc3 sole. luna. & auroza. Sol est clarissimū diei. luna splendidissimū noctis auroza vero lucidissimū vtriusq3. hinc dicit in cant. vi. dicit **Que** est ista que progreditur q3i auroza. pulchra vt luna electa vt sol. hinc aug9. **U**bi de peccato agitur. marie nullam fieri volo mentionē. vnde aug9 di. **D**ecuit reginā virginē. aliēgiā & ginū singularis priuilegio sanctitatis absq3 omni peccato dute vite. vt dū peccati mortisq3 pareret peremptorē. vite & iusticie omibz obtineret largitorē. **I**dem puto qd copiosior gratia in ipsa mariam descendit sanctificationis. qd nō solum eius ortum sanctificauerit. sed et vitā deinceps ab omni peccato immunē custodierit. **E**st ergo intentio omniū istozū ditorū. qd beata virgo immunis fuerit ab oī

genere peccatorū. qd & angelus insinuare curauit di. ei in salutarōne **Aue.** i. sine ve. cū. n. ve. i. pena contra peccatorū. ppe ordinetur. merito sine ve esse debuit. que peccati puluerem nō pparit. **T**anto ergo in eius corpore & mente puritas resplenduit. vt etiam impossibile esset eam licitis actibus matrimonio applicari. quia splendor diuinus ab eius mente & corpore tam virtuose resplenduit vt cum ipsa esset pulcherrima mulierum. null9 vnq3 qntumcunq3 lubricus eam posset concupiscere aliquando. alias enim sine peccato nō poterat permansisse. si eius pulchritudo qm3 hominē ad sui concupiscentiā inclinasset. **S**ecunda gratia fuit hec qd in cōtinua ptemplatione fuit deuotissima. **A**ffert enim precones eius deuoti. q3iā in illo deuotionis affectu fuerit pntine ad quaz alij marimi sancti rapim9. & ad momentū temporis rarissime admittuntur. **D**e qua deuotione precipua dicit **Berū.** **C**aro & sanguis vas luteū qnto talem & tantū expitit affectū vt diuino ebriatus amore animus obli9 sui. factusq3 sibi tanq3 vas perditū. tot9 pergat in deum. et adherēs deo. vnus cū eo spiritus efficitur sanctū dixerim & beatū cui tale aliquid in hac vita raro interdum aut semel. et hoc ipm rapim atq3 vnus vix mōmēti spacio experiri donatū est. **T**e enī perdere qdāmodo tanq3 non sis & omnino nō sentire te ipsum. et a teipso exinaniti atq3 pene annullari celestis est puerlatōis non humāe affectionis. et subiungit. sic affici deificari ē. quia totum quod sentitur diuinum est. cui de humana affectione nihil penitus est admixtum. **I**n hoc ergo precipuo deuotiōis affectu beata virgo (sicut pie creditur) fuisse pntine predicatur. cui gratie tam maxime accedit alia gratia nō minus maxima. qd ex tali sublimissima deuotione non fuerit mente alienata nec corpe debilitata. cum tamē alij sancti ex eadem deuotione rapim eis facta debilitati & in extasim rapti legant. vt p3 in illis tribus precipuis aplis qui ad transfigurationem dñi in mōte corā eis factā in extasim rapti fuerit. sic em legit mat. xix. **A**lsū pfit ibūs pe. ia. & io. & duxit eos in mōte excelsuz & transfiguratus ē añ eos & c. vsq3. non enī

Sermo

sciebat petrus quid diceret. Sed quomodo fiet istud. q̄ tenera puella ⁊ delicata virgo tam excellētissimas super omnes viatores gratias terre potuerit sine extasi ⁊ mēis alienatione. cū ad guttulas longe inferioris deuotionis robusti viri tanq̄ cera liquefcaūt. Ad qd̄ respōdet nō ego sed angelus di. marie. Spiritus sanctus sup̄ueniet in te ⁊c. qd̄ exponēs bēn̄. di. Quid est virtus altissimi obumbrati. et r̄ndet. Qui potest capere capiatur. quis enī accepta fortassis illa que hęc sola in se felicissime meruit experiri mēte capere ratione discernere possit. qualiter splendor ille inaccessibilis virginis se viscerib̄ infuderit. et vt illa qd̄ inaccessibile est accedere ⁊ sufferre potuisset. de porciuncula eiusdeꝝ corporis cui se cum matre p̄pauit relique masse ymbraculum fecerit. vnde q̄ sola per se trinitas in sola ⁊ cū sola virgine voluit operari. soli nosse cui soli datum est experiri. ⁊ sic dei virtus ⁊ dei sapientia x̄ps in suo secretissimo silio obumbrādo te p̄teget ⁊ occultabit quatenus tibi t̄m notus habeatur ⁊c. ac si angelus r̄ndeat ad virginē. Quid a me requiris qd̄ in te mor̄ experies scies ⁊ feliciter scies. Sed illo doctore quo ⁊ deo auctore. qd̄ totū induximus vt ostenderemus q̄ virtute sine corporis debilitate ⁊ mēis alienatione tantā gratiā potuerit p̄suare. q̄ qd̄ dicit duoroꝝ. dedit ⁊ m̄tis ⁊ corporis p̄suationē.

¶ Tercia gratia qua eminebat virgo scā hęc est. q̄ mater virgo fuit incorruptissima. qd̄ nulli vnq̄ donatū vel p̄cessum existit creature. Vnde in laude eius sancta canit ecclesia. Genuit puerpera regē cui nomē eternū et gaudiū matris b̄ns cū virginitatis pudore. nec primam similem visa est. nec b̄se sequentē. hinc Bēn̄. Si laudare voluero virginitatem multe virgines offerunt regi licet post eam. Si humilitatem predicauero inueniuntur ⁊ alij licet pauci qui docente filio eius facti sunt humiles. Si magnificare voluero misericordie eius viscera. inueniuntur ⁊ alij vni misericordie. quoz̄ iusticie obliuionem non acceperunt. Sed vnū est in quo nec primā similem visa est. nec habere sequentem. scilicet gaudiū matris cū virginitatis honore. Vt adicias Cuius mater

est que iam lingua etiā angelica poterit dignis extollere laudibus virginēz matre nō cuiuscunq̄z matre. sed dei. Duplex nouitas. duplex miraculum. stupor ammirabilis. ne q̄ enī dei filiū deuit alia mater q̄ virgo nec virginē alius filius q̄ deus. hinc auḡ. Quis tribuit tante ammiratōis affectuz. Quis cor nostrū dilaret ⁊ amplifcet in affectū. vt tanti stuporis capiat magnitudinem vt in ipsa exclamatione ammiratōis lingua obmutescat. cor marcescat. vt nec exprimere valeat quod sentit. nec reticere tante nouitatis archanū. quanto em̄ profundius dignitas hęc rimatur. tanto sublimius exaltatur.

¶ Hęc em̄ gratia singularis ⁊ oim̄ ḡarum excellentissima virginē esse corpe ⁊ mēte et p̄posito iuiolata. et cū hoc esse matre nō cuiuscunq̄ de populo sed matre dei.

¶ Quarta gratia virginis beate hęc est q̄ ipsa fuit omnium ḡaruz plenissima. hinc est q̄ ex eius persona dicitur Ecclē. x̄ij. In me gratia om̄is vie ⁊ veritatis. in me om̄is spes vite ⁊ virtutis. vt nō solum sibi plena esset in omni genere gratiarū. sed ⁊ haberet v̄n̄ tribuat omnibus eaꝝ inuocantib̄. p̄pter quod in predicto verbo statim subiungit. Transi te ad me omnes qui concupiscitis me ⁊ a generationib̄ meis adimpleremini hinc Bēn̄.

¶ Aut in eā iam dudum plenā gratia spiritus sanctus superuenire dicitur. nisi quia sibi iā dudum plena nobis fieret superplena ⁊ idō facile moueri poterit vt effluat. Vnde ratio erigit vt vnumquodq̄ vas plēnū tantuz de sua plenitudine effluat. q̄ntū hoc magnū fuerit qd̄ immittitur. Et cum deus cuius magnitudinis non est finis post plenitudinem gratie qua iam dudum plena exstitit suis viscerib̄ se infudit. Ipsa tantū gratie necesse est vt effluat quantum ipse magnus est q̄z suscipit deum. cum eternus sit ⁊ immensus necesse est vt in gloria fluat ⁊ effluat in eternū hinc iterū Bēn̄. di. Vere plena est gratia quia de plenitudine eius accipiunt vniuersi. capimus redemptionē. tristis p̄solatōem peccator veniā. iustus gratiā. angelus leticiam. filius b̄uane carnis substantiaz. teniq̄z tota trinitas gloriā. nec mediocri hęc gratia Marie. qua non solum sibi est plena. sed

nobis omnibus suppleta. nobiscum enim bene agitur si cuiuscumque gratie perniculam consequemur sic enim ait apostolus. Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donatoris christi. non sic marie data est portio gratiarum: sed secuta est omnem gratiam. et hoc in summo. **I**ero. Ceteris per partem marie vero se simul totam infudit gratie plenitudo. **C**elebrantes gratiam assumptioem clamemus in celo. **I**te et miserere nostri dei. **V**irgo dei genitricis subueni clamantibus ad te iugiter. **R**euertere reuertere suamitis reuertere reuertere. **P**rimo dico reuertere propter naturam. **N**umquid quod ita deificata es: id nostre humanitatis oblita es: nequaquam domina. **S**cis in quo discrimine nos reliquas: ubi iacent miseri tui. **T**ui enim sunt nec decet tantam misericordiam tante miserie obliuisci: quod si te subtrahit gloria: sed reuocat natura. **S**ecundo reuertere propter potentiam. quod fecit tibi magna qui potens est. et data est tibi omnis potestas in celo et in terra. **Q**uod enim illa prestantie prestanti poterit obuiare. quod de carne tua carnis sue suscepit originem. **M**oueat te genitura. moueat potentia: quod quanto potentior est tanto misericordior esse debet. prestanti tue cedit ad gloriam iniurias non vlisci cum posses. **R**euertere tertio propter amorem. scio domina quod benignissima es et amas nos amore inuincibili. quod in te et per te filius tuus summa caritate dilexit. quod scilicet quod refingis iram iudicis cum iusticie virtus a potentia deitatis egreditur. **R**euertere quod per singularitatem: quod sola es que pre omnibus potes prestante iesu christo.

LXVII De eadem sermo tertius.

Scit omnis populus qui habitat infra portas urbis hierusalem: mulierem te esse virtutis. **R**uth. ij. **D**icit bern. **U**el hemeter nobis dilectissimi vir vnus et mulier vnus nocuerunt: sed gratias deo pro vno nihil omnibus virtuti et mulierem vnā omnia restaurant. **N**ec sine magno seruoze gratiarum. **N**ec enim sicut delictum ita et donum: sed excedit damni estimationem beneficij magnitudo. **S**ic nimirum prudentissimus et clementissimus artifex. quod quod factum fuerat non pretergigit sed refecit: ut videret licet nobis nouum adam formaret et ex veteri eua transfunderet in maria. **Q**uia sic eua.

ex inobediencia fuit in omne viciu: per diuis. sic noua eua in omni virtutu abundantia est formata. **E**xpedito ergo vno sermone qualiter gloriosa virgo assumpta fuerit cum delicis omnium gratiarum. nunc seruo ordine dicendum est quod nullo minus assumpta fuerit in abundantia omnium virtutu. quod ratione et autoritate ostendi poterit euidenter. **R**atio. quod si ei virtus aliqua defuisset ex hoc ipsa non habuisset plenitudinem omnium gratiarum. quantum enim ei defuisset in virtutibus: tantum minus in gratiis habuisset. **S**icut hoc idem sacre scripture autoritate probatur. de ea namque dicit **E**ccl. i. quod ipsa est vas auri solidum omni lapide precioso. pro omnes lapides omnes virtutes volens intelligi. **Q**uod autem addit precioso hoc insinuare voluit quod easdem omnes virtutes non vix liter non mediocriter habuit: sed in summo. de quo et ipsa gloriatur **E**ccl. xliij. di. **E**go in altissimis habito. ac si dicat. **Q**uicquid in gratiis et virtutibus actioibus et deuotionibus est altissimum in his est mea puerfatio. hinc etiam ipsa sub methaphora dicit paradisus. de quo dicit **Gen. ij.** **P**lantauerat autem dominus deus paradisum voluptionis a principio. quod sicut in paradiso omne lignum pulchrum visum: et ad descendum suauem plantam fuerat. sic in maria omnes virtutes in summa pulcritudine sunt plantate. hinc bern. exponens illud. puer. ij. **S**apientia edificauit sibi domum. excidit columnas septem di. **S**apientia diuina ad nos veniens de sinu patris edificauit sibi domum ipsam. scilicet maria in qua septem columnas excidit. **Q**uid est in ea septem columnas excidere nisi sibi dignum habitaculum virtutibus et opibus preparare. quod (ut ait **Greg.**) septenarium numerum vniuersitas designat. **H**is ergo premissis in quibus ostendimus quod omnes virtutes habuerit: et hoc in summo. nunc ad expositionem illamans veniam: in quo premitur. **S**cit omnis populus qui habitat infra portas urbis mulierem te esse virtutis. ac si dicat. **S**cit omnis populus qui pro fidei deuotionem habitat infra portas urbis. scilicet ecclesie. **R**espondeo autem hoc tripliciter scilicet pro dei electione. pro scripture commendatione: et pro beneficiorum exhibitionem. **P**rimo dico scimus eam esse mulierem virtutis pro dei electione. **Q**ue enim inter omnes mulieres eligi meriti dei: necesse est ut omnium virtutu abundantia possideat in summo. vnde super illo verum.